

Review

De rubriek 'Review' wil de lezer informeren over recente ontwikkelingen, publicaties en conferenties met betrekking tot het hoger onderwijs. De redactie zal een selectie maken uit de ontvangen stukken en relevant werk in deze rubriek ter kennis meegeven.

RECENTE ONTWIKKELINGEN

Onderzoek e-learning

E-LearningPlaza heeft onderzocht wat de stand van zaken rond e-learning in het HBO- en BVE-veld in Nederland is. De resultaten worden in de komende periode per onderwerp gepubliceerd. Onderwerpen die worden opgenomen zijn: de verwachtingen van e-learning, de invloed van e-learning op opleidingskenmerken en de innovatiecapaciteit op het gebied van e-learning, cijfers over het gebruik van Elektronische Leeromgevingen (ELO's), ervaringen met ELO's, de samenhang tussen onderwijsvernieuwing en e-learning en de verwachtingen over twee jaar. Het onderzoek is beschikbaar via: <http://www.e-learningplaza.nl/subpagina.asp?pagina=14>

Investeringsvoorstel HBO-raad en MKB-Nederland: duurzame kennisbruggen naar het MKB

Het aan het kabinet aangeboden voorstel 'Duurzame kennisbruggen naar het MKB' beoogt het gebruik van kennis in het midden- en kleinbedrijf te verbeteren. Nieuwe technologische kennis in product- en procesontwikkeling staat in het voorstel voorop. Het investeringsvoorstel wil ruimte creëren om experimenten uit te voeren en instrumenten te ontwikkelen die moeten leiden tot duurzame kennisbruggen tussen de Nederlandse kennisinfrastructuur en het MKB. De investeringsimpuls zal ondermeer resulteren in:

- versterking van de kennisnetwerken op landelijk en regionaal niveau;
- vraaggestuurde versterking van toegepast onderzoek en onderwijs;
- een 'gereedchapskist' met effectieve methoden en instrumenten voor een snelle, doelmatige en duurzame kennisoverdracht naar verschillende categorieën van midden- en kleinbedrijven;
- gerichte aanbevelingen voor het overheidsbeleid en het overheidsinstrumentarium.

Op de langere termijn zal het voorstel moeten leiden tot winst op drie fronten: de verbetering van de concurrentiekracht van het MKB, de versterking van de kwaliteit van het beroepsgerichte onderwijs en een duurzame infrastructuur voor vraaggericht, toegepast onderzoek. (Bron: persbericht HBO-raad)

Internetgebruik in hoger onderwijs sterk gestegen

Algemeen internetgebruik onder studenten en medewerkers in het hoger onderwijs is de afgelopen drie jaar aanzienlijk gestegen, zo blijkt uit een onderzoek van SURFnet en Stichting SURF. Gebleken is dat 93 procent van de medewerkers en 81 procent van de studenten (via SURFnet) gebruikmaakt van het internet. Nagenoeg alle medewerkers en

bijna driekwart van de studenten beschikken op de hogeschool of universiteit over een pc met internetverbinding. In iets mindere mate hebben zij ook vanuit huis een internetaansluiting. Bijna alle ondervraagde internetgebruikers e-mailen geregeld. Van de medewerkers heeft slechts 1 procent geen e-mailadres, bij studenten ligt dit cijfer op 2 procent. Het gebruikersonderzoek is te vinden via:

<http://www.surfnet.nl/publicaties/gebruikersonderzoek01/>

Extra aandacht voor positie gehandicapten in hoger onderwijs

Leerlingen met een handicap blijken net zo vaak van het voortgezet naar het hoger onderwijs door te stromen als leerlingen zonder handicap. 40 procent van de studenten met een handicap ondervindt echter wel problemen in het volgen van hoger onderwijs, wat vaak leidt tot studievertraging. Uit het onderzoek van het Verwey-Jonker Instituut blijkt dat er meer gedaan kan worden aan de bekendheid van faciliteiten en mogelijkheden voor studenten met een handicap. Verder blijkt dat de persoonlijke begeleiding van decanen, studieadviseurs en docenten nog onvoldoende voorziet in de behoefte van studenten met een handicap. Expertisecentrum Handicap & Studie is een servicepunt voor studenten en instellingen. Door middel van gerichte voorlichting en het verspreiden van goede voorbeelden moet de positie van studenten met een handicap verbeterd worden. Minister Hermans heeft besloten het budget van dit expertisecentrum Handicap & Studie met ingang van 2002 te verdubbelen tot 1,4 miljoen gulden (640.000 euro) per jaar. (Bron: persbericht Ministerie van OCenW)

Kenniseconomie vereist hogere deelname in HBO

Afgestudeerde HBO'ers komen goed op de arbeidsmarkt terecht. Uit de HBO-Monitor 2000 blijkt dat de positie van HBO'ers op de arbeidsmarkt nog steeds zeer gunstig is. Dit komt tot uiting in een grotere baan zekerheid en nauwelijks werkloosheid (2,8%). Daarnaast zijn de bruto aanvangssalarissen weer gestegen (5% in 2000). Daarnaast blijkt dat afgestudeerden van het HBO in grote mate tevreden zijn over de genoten opleiding. Vier op de vijf studenten geeft aan te werken in een baan die past bij het niveau van hun opleiding.

De deelname aan het HBO is de afgelopen jaren explosief gegroeid. Momenteel zijn er op de Nederlandse hogescholen ruim 300.000 studenten in opleiding, zo is te lezen in Ontcijferd 2001 van de HBO-raad. Met name het deeltijdonderwijs en de duale opleidingsvarianten hebben bijgedragen aan de explosieve groei van het aantal HBO'ers. Ondanks deze groei zal het aantal studenten verder moeten stijgen in het belang van de economische ontwikkeling en de verdere inrichting van de kenniseconomie. Hogescholen werken daar hard aan onder meer via doorstroomprogramma's voor HBO'ers en instrumenten die het mogelijk maken om actieven en inactieven via verkorte routes op te scholen. De verwachting is dat met name bij deze doelgroepen extra studenten voor het hbo te vinden zijn. (Bron: persbericht HBO-raad)

Onderwijsmodelleringstaal Open Universiteit basis voor wereldstandaard

Het door de Open Universiteit Nederland ontwikkelde modelleertaal EML (Educational Modelling Language) is door het consortium op het gebied van e-learning, IMS, gekozen als basis voor een wereldstandaard op het gebied van leertechnologie. Het tech-

nisch bestuur van IMS, waar vertegenwoordigers van onder andere IBM, Microsoft, Cisco, WebCT en Blackboard deel van uitmaken, heeft dit onlangs laten weten. Elektronische leeromgevingen die op deze taal zijn gebaseerd, kunnen onderling eenvoudiger onderwijsmateriaal uitwisselen. Met EML worden niet alleen leerinhouden (teksten, opdrachten et cetera) vastgelegd, maar ook processen zoals interactie tussen studenten en docenten.

De Open Universiteit is vier jaar geleden begonnen met de ontwikkeling van EML. Eind vorig jaar werd EML 'vrijgegeven'. Dat EML binnen een jaar gekozen is als basis voor een wereldstandaard, is een groot succes voor de Open Universiteit.

Informatie over EML:<http://eml.ou.nl>.

Informatie over IMS Global Learning Consortium: <http://www.imsproject.org>

(Bron: persbericht Open Universiteit Nederland)

Kwaliteit hoger onderwijs belangrijke voorwaarde voor bekostiging

Vanaf 2002 gaat een onafhankelijk accreditatieorgaan alle opleidingen in het hoger onderwijs keuren op kwaliteit (accrediteren). Willen opleidingen in aanmerking komen voor bekostiging door de overheid, dan moeten zij in het bezit zijn van een kwaliteitskeurmerk. Het keurmerk is zes jaar geldig. Het keurmerk is ook een voorwaarde om wettelijk beschermde getuigschriften te mogen verlenen en afgestudeerden juridisch beschermde titels te laten voeren. Ook het recht op studiefinanciering van de student hangt af van het keurmerk. Bij invoering van het nieuwe accreditatiestelsel, krijgen alle bestaande opleidingen een geaccrediteerde status voor een bepaalde periode. Deze periode hangt af van de datum waarop de opleiding voor het laatst is 'gekeurd (gevisiteerd)'. Dat is de kern van een wetsvoorstel dat minister Hermans naar de Tweede Kamer heeft gestuurd.

In Bologna werd met 29 landen de afspraak gemaakt toe te werken naar een eenduidig kwaliteitsstelsel voor het hoger onderwijs. Hermans wil samenwerken met Vlaanderen om een gezamenlijk systeem van accreditatie uit te werken. De bedoeling is om te komen tot een Europees consortium van landen die voorop lopen in hun kwaliteitszorgsysteem voor het hoger onderwijs. (Bron: persbericht Ministerie van OCenW)

PUBLICATIES

Balen, B. van (2001). *Vrouwen in de wetenschappelijke arena: sociale sluiting in de universiteit*. Amsterdam: Het Spinhuis. ISBN 9055892025

Welke kenmerken van universiteiten zouden voor de achterstand van vrouwen verantwoordelijk kunnen zijn? Zijn die kenmerken sterker aanwezig aan Nederlandse universiteiten dan aan universiteiten in andere landen? Drie universiteiten zijn vergeleken op kenmerken als arbeidsparticipatie van vrouwen in het betreffende land, beroepsprestige van hoogleraar, wijze van selectie van vacante functies, organisatiecultuur en -structuur. Uit het onderzoek komt naar voren dat binnen universiteiten sprake is van sociale sluiting: netwerkvorming binnen de wetenschap blijkt langs genderlijnen te verlopen.

Enders, J. (ed.) (2001). *Academic staff in Europe*. Westport: Greenwood. ISBN 031331828X
Dit boek is geschreven naar aanleiding van een project over werkgelegenheid en arbeidsvoorwaarden van de academische staf in het hoger onderwijs. Binnen dit project werd een vergelijkend onderzoek uitgevoerd binnen de Europese Gemeenschap. In het boek wijden veertien experts een hoofdstuk aan ontwikkelingen in hun land en de 'state of the art' van de academische professie gezien in de nationale context.

Collis, B. & Moonen, J. (2001). *Flexible learning in a digital world: experiences and expectations*. London : Kogan Page. ISBN 074943371X

Presentatie van achttien lessen, gebaseerd op onderzoek en ervaring, bedoeld als richtlijnen voor het inrichten van flexibel leren in de context van het hoger onderwijs. De lessen staan in een institutioneel, implementatieel, pedagogisch en technologisch perspectief.

Schulmeister, R. (2001). *Virtuelle Universität, virtuelles Lernen*. München: Oldenbourg. ISBN 3486257420

Dit boek geeft een internationaal overzicht van virtuele universiteiten en besteedt aandacht aan commerciële aspecten van e-leren, software voor e-leren, didactische materialen op het net, online seminars en de inzet van offline media. Daarnaast wordt de stand van zaken in virtueel hogeronderwijsbeleid beschreven en worden verschillende toekomstscenario's geschetst.

OECD (2001). *E-learning: the partnership challenge*. Paris: OECD, Organisation for Economic Co-operation and Development. ISBN 9264118693X

Dit rapport onderzoekt de invloed van ICT op het onderwijs in OECD-landen. Er is aandacht voor trends en kansen voor teleleren, de markt en levenslang leren en samenwerkingsvormen bij teleleren.

Verhoeven, J.C., Vandeputte, L. & Vanpée, K. (2000). *Universiteiten en hogescholen: elk hun roeping?* Leuven: Departement Sociologie. ISBN 9067841412

Aan de grondslag van deze studie ligt de vraag naar overeenkomsten en verschillen tussen universiteiten en hogescholen in Vlaanderen, voornamelijk met betrekking tot de wijze waarop ze studenten opleiden voor bepaalde beroepen. De hypothese luidt dat de universiteiten een 'vocational drift' ervaren en dat de hogescholen, in hun verlangen naar een gelijke waardering, gekenmerkt kunnen worden door een 'academic drift'. Het onderzoek wil een antwoord bieden op de vraag in welke mate de institutionele differentiatie in het hoger onderwijs gelegitimeerd kan worden door verschillen in opleidingsprofielen. Naar voren komt dat universiteiten en hogescholen op veel punten inderdaad grote verschillen vertonen, zowel in opleidingsprofiel, beroepsprofiel als studentenprofiel. In hun beleidssuggesties schetsen de onderzoekers twee scenario's. De onderzoekers vragen zich af of het vastleggen van beroepsprofielen niet eerder conserverend werkt en een hinderpaal vormt om zich aan te passen aan de steeds nieuwe vragen van een snel veranderende arbeidsmarkt. Het tweede scenario gaat uit van de idee van een unitaire structuur van het hoger onderwijs.

Kaiser, F., Beerkens, E., Beverwijk, J., Boezerooij, P., Heffen, O. van, Klemperer, A. & Theisens, H. (2001). Topics and trends in higher education policy: an update on higher education, policy issues in nine Western European countries. *Serie: Beleidsgerichte Studies Hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek*, 79. Zoetermeer: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. ISBN 9059100263

De CHEPS (Center for Higher Education Policy Studies) Higher Education Monitor maakt jaarlijks een overzicht van de meest in het oog springende ontwikkelingen van het afgelopen jaar op het gebied van het hoger onderwijs in negen West-Europese landen. Vier thema's vormen hierbij de leidraad: de infrastructuur van het hoger onderwijs en onderzoek, bekostiging en financiën, bestuur en beheer, en kwaliteit. Vijf onderwerpen zijn hierbij het belangrijkste: de vergrijzing van het academisch/docerend personeel en de daaraan gekoppelde vervangingsproblematiek, de bachelor-masterstructuur, ICT, kennistransfer (relatie onderwijs en bedrijfsleven), en wederkerend onderwijs en levenslang leren. Ook belangrijk zijn: het bekostigingsvraagstuk, de positie van de niet-universitaire sector, contracten en de bestuursparticipatie van studenten.

Kaiser, F., Lub, A., Huisman, J., Goedegebuure, L. & Vossensteyn, H. (2001). Een basis voor een sterke zwakte analyse van het Nederlands hoger onderwijs in internationaal perspectief. *Serie: Beleidsgerichte Studies Hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek*, 78. Zoetermeer: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. ISBN 905910028 X

Onderzoek van CHEPS (Center for Higher Education Policy Studies) waarin een vergelijking gemaakt wordt tussen Nederland en omliggende landen wat betreft de volgende thema's: de productie van masters, de plaats van het hoger onderwijs in de samenleving, de condities voor excellentie en sturingsarrangementen.

Persson, M. (2001). Wetenschappelijk wangedrag. *Academia*, 4, pp. 17-21.

In het artikel wordt besproken hoe wetenschappers en bestuurders zich kunnen wapenen tegen allerlei vormen van bedrog en misstanden die voorkomen in wetenschappelijk onderzoek. Wetenschappers staan steeds vaker bloot aan verleidingen onder invloed van publicatiequota, institutionele trots, commerciële belangen en persoonlijke gedrevenheid. Het masseren van data; voordringen op auteurslijst en het doodzwijgen van onderzoeksresultaten: doen als of de boodschap nooit verkondigd is, zijn geregeld voorkomende vormen van wangedrag.

WEBPAGINA'S

Boek.nieuw: site waar boekenprijzen en levertijden van alle grote virtuele en fysieke boekwinkels worden vergeleken.

<http://www.boek.nieuw.nl>

Cito: informatie en kennis op het gebied van toetsing en evaluatie.

http://www.cito.nl/pok/kc/eind_fr.htm

Discussiewebsite van Nature

Website van Nature waarop in het Engels gedebatteerd kan worden over het wetenschappelijk publiceren, met name over de invloed van het web op het publiceren van onderzoek.

<http://www.nature.com/nature/debates/e-access>

Edusite: informatie op het gebied van ICT en onderwijs bij elkaar:

<http://www.edusite.nl>

E-learningplaza: website over leren en opleiden met behulp van internettechnologie

<http://www.e-learningplaza.nl>

HBO-raad

<http://www.hbo-raad.nl/>

Internetwoordenboek

De website van Kennisnet, het netwerk dat scholen, musea en bibliotheken met elkaar verbindt, biedt online een woordenboek aan met termen op het gebied van internet, SMS en chat. <http://internetwoordenboek.kennisnet.nl/>

Interedu website met informatie en advies over studeren in het buitenland.

<http://www.interedu.com>

ICO (Interuniversitair Centrum voor Onderwijskundig onderzoek)

<http://projects.edte.utwente.nl/ico/>

Ministerie OCenW

<http://www.minocw.nl/index.html>

NetUit

Alle recent in Nederland verschenen boek- en tijdschrifttitels in één oogopslag raadplegen? Zie http://www.kb.nl/kb/netuit/nl/frameset_zoeken.html

Nieuwsgroep-zoekmachine van Google.

<http://groups.google.com>

Reource Discovery Network Virtual Training Suite

Site waar studenten en werknemers kunnen leren hoe ze efficiënt online informatie kunnen vinden binnen een bepaald specialisatiegebied.

<http://www.vts.rdn.ac.uk/>

Startpaginadochters met relevante links voor hoger onderwijs en wetenschap.

<http://hbo.pagina.nl/>

<http://universiteiten.pagina.nl/>

<http://wetenschap.pagina.nl/>

Surfcahier: gratis (web)tijdschrift over netwerkdienstverlening en informatie- en communicatietechnologie in het hoger onderwijs en onderzoek.

<http://www.surf.nl/cahier/>

Webwijs: onderzoek op de KUB

Waar houden de wetenschappers op de Katholieke Universiteit Brabant (KUB) zich mee bezig?

<http://www.kub.nl/webwijs/>

Zoekmachine voor Nederlandstalige Nieuwsgroepen

<http://news.search.nl>

CONFERENTIES

25 en 26 februari 2002

Het nationale E-learning congres, Leiden.

Informatie: <http://www.sbo.nl>

19 maart 2002

'The global higher education market; shifting roles, changing rules'. Conferentie ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van het NUFFIC, Den Haag.

Welke strategieën op institutioneel, nationaal en regionaal niveau geven een adequaat antwoord op de globalisering van het hoger onderwijs? Kunnen alleen universiteiten academische waarden overbrengen? Op onder andere deze vragen probeert deze conferentie een antwoord te vinden.

Informatie: <http://www.nuffic.nl/nuffic50years/>

19-21 juli 2002

Data availability and protection in teaching and research, Krakau, Polen.

16^e Internationale Conferentie over hoger onderwijs (ICHE).

Informatie: <http://www.intconfhighered.org/>

2-4 september 2002

'The new educational benefits of ICT in higher education', Rotterdam. Conferentie over de rol van de Europese Unie in het stimuleren van E-leren in Europa. Organisatie in handen van: OECR, Erasmus Universiteit, CHEPS and Stichting SURF.

Meer informatie: <http://www.oecr.nl/conference/>

Deze rubriek werd verzorgd door Liesbeth Ruijs (werkzaam bij het OTEC, Open Universiteit Nederland) en Marwine van der Molen (werkzaam bij CHEPS, Universiteit Twente). Mededelingen, publicaties en andere zaken kunnen aan de redactie worden voorgelegd ter verschijning in deze rubriek, door te mailen naar: Liesbeth Ruijs, Open Universiteit Nederland, OTEC, Postbus 2960, 6401 DL Heerlen; e-mail: liesbeth.ruijs@ou.nl, of aan de redactiesecretaris onder vermelding van: TvHO Review.